શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

(શાર્દૂલવિક્રીડિત છંદ)

यं ब्रह्मावरुणेन्द्ररुद्रमरुतः स्तुन्वन्ति दिव्यैः स्तवै
र्वेदैःसांगपदक्रमोपनिषदैर्गायन्ति यं सामगाः ।
ध्यानावस्थिततद्गतेन मनसा पश्यंति यं योगिनो
यस्यान्तं न विदुः सुरासुरगणा देवाय तस्मै नमः ॥

અર્થઃ-બ્રહ્મા, વરૂણ, ઇંદ્ર, રૂદ્ર અને પવનો દિવ્ય સ્તોત્રોથી જેમની સ્તુતિ કરે છે, સામવેદનું ગાન કરનારા મુનિયો અંગો, પદ, ક્રમ અને ઉપનિષદ્ તથા વેદોથી જે પરમાત્માની સ્તુતિ કરે છે, યોગીઓ સમાધિ ચઢાવીને પરમાત્મામાં એકાગ્ર મનવડે જેના દર્શન કરે છે, અને દેવતાઓ તથા દૈત્યો જેમના મહીમાના પારને પામતા નથી, તે પરમાત્માને નમસ્કાર હો.

પહેલી આવૃત્તિ નકલ ૧૦૦૦
કીંમત ૧ આનો.

હે
પ્રભુ!
તમે એક
છો, અખંડ છો,
અનંત છો, વ્યાપક છો,
નિર્વિકાર છો, સર્વાધાર છો,
સકળ વિશ્વના સ્વામી છો અને
સર્વશકિતમાન્ છો. તમે સર્વ ગુણોના
નિધિ છો, તમે દયાના સાગર છો, અને તમે
અધમ ઉદ્ધારણ છો. તમારો મહિમા અગાધ
છે, તમારૂં ડહાપણ અપાર છે, તમે રાજાઓના રાજા
તથા દેવોના પણ દેવ છો, અને તમારી અકળ ગતિનો
કોઇ પાર પામી શકતું નથી. હે મહા મંગળકારી
અખંડ સચ્ચિદાનંદ પરમકૃપાળુ પવિત્ર પિતા
મહાન્ ઇશ્વર! તમારા એવા ગુણો ને
મ્હોટાઇમાં અમારૂં મન લય કરવા
માટે અને તમારી સત્ય સેવા કર-
વાને ખાતર શુદ્ધ અંતઃકર-
ણના પ્રેમથી માનપૂર્વક
હજારો હજારવાર
દંડવત્ પ્રણામ
કરીએ
છીએ.

શ્રીમદ્ભાગવતમાં કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

(સ્રગ્ધરા વૃત્ત)

जन्माद्यस्य यतोन्वयादितरतश्चार्थेष्वभिज्ञः स्वराट्
तेने ब्रह्म हृदा य आदिकवये मुह्यन्ति यत्सूरयः ।
तेजोवारिमृदां यथा विनिमयो यत्र त्रिसर्गो मृषा
धाम्ना स्वेन सदा निरस्तकुहकं सत्यं परं धीमहि ॥

શુકદેવજીએ કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

શુકદેવજી સ્તુતિ કરેછે—જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા લયરૂપ લીલા કરવા માટે, સાત્વિક, રાજસ અને તામસ એવી માયાની ત્રણ પ્રકારની શક્તિને ગ્રહણ કરનારા, સર્વ પ્રાણીઓના અંતર્યામી અને તેને લીધેજ ઇંદ્રિયાદિકથી જાણવામાં નથી આવતો માર્ગ જેનો એવા, અપાર મહિમાવાળા, સર્વ કરતાં શ્રેષ્ઠ, પુરૂષરૂપ ભગવાનને હું નમું છું. ધર્મનિષ્ઠ એવા સત્પુરૂષોના પાપનો નાશ કરનારા, અધર્મીઓનો સંહાર કર-

નારા, સંપૂર્ણ સત્વ મૂર્તિવાળા, આત્મનિષ્ઠાવાળા, પરમહંસના આશ્રમમાં રહેલા, પુરૂષોએ જડ વસ્તુનો ત્યાગ કરીને શોધવા યોગ્ય એવા, આત્મતત્વને આપનારા એવા, આપ ભગવાનને ફરીને નમું છું. ભકતજનોનું પાલન કરનારા, કુયોગીઓથી અર્થાત્ ભકિતહીન યોગીઓથી જેની દિશા પણ દૂર છે એવા, જેના સમાન તેમજ અધિક કોઇ નથી એવા, ઐશ્વર્યથી સ્વ-સ્વરૂપ પરબ્રહ્મમાં વિહાર કરનારા એવા તમો ભગવાનને વારંવાર નમસ્કાર હો. જેમનું કીર્તન, સ્મરણ, દર્શન, વંદન, શ્રવણ તથા પૂજન લોકોનાં પાપોનો તુરત નાશ કરે છે, તે કલ્યાણ કીર્તિવાળા પરમાત્માને વારંવાર નમસ્કાર કરૂં છું. વિવેકી જનો જેમનાં ચરણારવિંદનો આશ્રય કરીને, આ લોકનાં તથા પર-લોકનાં સુખમાંથી મનની આસકિતને ઉઠાડી મુકીને, પરિશ્રમ વિના પરબ્રહ્મની ગતિને પામેછે એવા કલ્યાણકારી યશવાળા ભગવાનને વારંવાર નમસ્કાર કરૂં છું. તપસ્વીઓ, દાતાઓ, યશસ્વીઓ, યોગીઓ, મંત્રનો જપ કરનારાઓ તથા સદાચાર-વાળા પુરૂષો, પોતાનાં તપ આદિ કર્મો, જેમને અર્પણ કર્યા વિના ક્ષેમ પામતા નથી, તે કલ્યાણકારી યશવાળા ભગવાનને વારં-વાર હું નમું છું. ભિલ્લ, ચંડાલ, વિગેરે નીચ જાતિના લોકો, જે ભગવાનના ભકતોનો આશ્રય કરીને પાપ રહિત થયા છે, તે મહાસમર્થ ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું. ધીર પુરૂષોના

આત્મા, ત્રણ વેદરૂપ, ધર્મમૂર્તિ, તપોમૂર્તિ, તથા કપટ રહિત બ્રહ્મા, શંકર વિગેરે ભકતો, અતિ આશ્ચર્યપૂર્વક જેના સ્વરૂપને જાણી શકેછે એવા ભગવાન્ મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. લક્ષ્મીના પતિ, યજ્ઞના પતિ, પ્રજાના પતિ, બુદ્ધિના પતિ, લોકના પતિ, પૃથ્વીના પતિ, અધિપતિ તથા સત્પુરૂષોના પતિ એવા ભગવાન્ મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. જ્ઞાની પુરૂષો જેમનાં ચરણારવિંદના ધ્યાનરૂપી સમાધિવડે બુદ્ધિને શુદ્ધ કરીને, તે બુદ્ધિદ્વારા આત્મ-સ્વરૂપનાં દર્શન કરેછે અને પંડિતો પોતપોતાની મતિ પ્રમાણે, જેને સગુણ નિર્ગુણ કહે છે, તેજ ભગવાન્ મુકુંદ મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. પૂર્વે કલ્પના આરંભમાં જે ભગવાને બ્રહ્માના હૃદય વિષે સૃષ્ટિ રચવા સંબંધી સ્મૃતિ લાવવા માટે પ્રેરણા કરી હતી, તે જ્ઞાન આપનારાઓમાં શ્રેષ્ઠ એવા ભગવાન મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. જે સર્વવ્યાપક પરમપુરૂષ, પંચ મહાભૂતોદ્વારા આ સર્વ શરીરને રચીને તેઓમાં જીવરૂપે વાસ કરેછે, તથા સોળ પદાર્થોને ચેતન કરનારા જે ભગવાન અંતર્યામીપણાથી અગીયાર ઇંદ્રિયો અને પંચમહાભૂતો રૂપ સોળ કળાનો પ્રકાશ કરેછે, તે ભગવાન મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ.

બ્રહ્માએ કરેલી સ્તુતિ.

બ્રહ્મા સ્તુતિ કરેછે—વિકારરહિત, સત્ય, અનંત, આદિપુરૂષ, સર્વની બુદ્ધિના સાક્ષી, ઉપાધિરહિત, તર્કમાં આવે નહીં તેવા, મનના કરતાં વિશેષ વેગવાળા, વાણીના અગોચર, દેવતાઓમાં ઉત્તમ અને સ્તુતિ કરવા યોગ્ય એવા આપને પ્રણામ કરીએ છીએ. પ્રાણ, મન, બુદ્ધિ તથા અહંકારના જાણનારા, વિષયોથી અને ઇન્દ્રિયોથી પ્રકાશતા, સ્વપ્નદ્રષ્ટાની પેઠે અજ્ઞાન રહિત, દેહ રહિત, અવિનાશી, આકાશની પેઠે વ્યાપક, ત્રણે યુગમાં પ્રગટ થનારા, જીવનો પક્ષપાત કરનારી વિદ્યા તથા અવિદ્યાથી રહિત એવા આપ ભગવાનને શરણે આવ્યા છીએ. જે પરમાત્મા જ્ઞાન સ્વરૂપ છે, પ્રકૃતિથી પરછે, અદૃશ્ય છે, નિર્વિકલ્પ છે, દેશ તથા કાળના માપમાં આવે નહીં તેવા છે તથા જે જીવની પાસે તેના નિયંતા તરિકે રહેછે અને ધીર પુરૂષો યોગદ્વારા જેની ઉપાસના કરે છે, તે ભગવાનને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ. જે ભગવાનની માયાને કોઇ પણ મનુષ્ય તરી શકતો નથી, વળી જેની માયાથી મોહિત થઇને મનુષ્ય આત્મસ્વરૂપ જાણતો નથી, જેણે માયાને તથા માયાના ગુણોને જીતી લીધા છે તથા જે સર્વ પદાર્થોમાં સરખી રીતે રહેછે, તે પરમાત્માને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ. અમે, દેવતાઓ અને ઋષિયો જેમના પ્રિય એવા સત્વ-

ગુણી શરીરમાંથી સરજાયલા છીએ, છતાં પણ અમે જેમનાં બહાર તથા અંદર સત્તા અને પ્રકાશ વડે પ્રગટ સ્વરૂપવાળા છતાં પણ સૂક્ષ્મ સ્વરૂપને જાણતા નથી, ત્યારે રજોગુણ અને તમોગુણવાળા દૈત્યાદિકો તો કયાંથીજ જાણે (?) તે પરમાત્માને અમે પ્રણામ કરીએ છીએ. ભગવાને પોતે રચેલી આ પૃથ્વી કે જેમાં ચાર પ્રકારની ભૂત સૃષ્ટિ રહેલી છે તે પૃથ્વી જેના ચરણ છે, તે સ્વતંત્ર, મહા ઐશ્વર્યવાળા, અખંડ સ્વરૂપ ભગવાન મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. દેવતાઓનાં અન્નરૂપ અને તેને લીધે બળ તથા આયુષ્ય આપનાર, વૃક્ષોના અધિપતિ અને પ્રજાને ઉત્પન્ન કરનારા ચંદ્રમા, જે ભગવાનનું મન છે, આમ વેદો કહે છે, તે મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. ધનને ઉત્પન્ન કરનારો, યજ્ઞાદિક ક્રિયાકાંડની પ્રવૃત્તિ માટે ઉત્પન્ન થયેલો, પેટમાં રહેલાં અન્નોને પચાવનારો તથા સમુદ્રના જળને શોષણ કરનારો અગ્નિ જેમનું મુખ છે, તે મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. વેદમય, પરબ્રહ્મની ઉપાસનાના સ્થાનરૂપ, મુક્તિના દ્વારરૂપ, પવિત્ર લોકરૂપ અને કાળ મૂર્તિરૂપ સૂર્ય જેમનાં નેત્ર કહેવાય છે, એવા મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. સ્થાવર જંગમના પ્રાણરૂપ અને ઇંદ્રિય, મન તથા શરીરની શકિતરૂપ વાયુ જેમના પ્રાણથી ઉત્પન્ન થયોછે, અને સેવકો જેમ

ચક્રવર્તીની સેવા કરે છે તેમ અમે જેમની સેવા કરીએ છીએ તે મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. જે પુરૂષરૂપ ભગવાનની કર્ણેન્દ્રિયમાંથી દશ દિશાઓ ઉત્પન્ન થઇ છે, જેમના હૃદયમાંથી દેહનાં છીદ્રો થયા છે, જેમની નાભિમાંથી પ્રાણ, ઇંદ્રિય, મન તથા શરીરના આધારરૂપી આકાશ થયું છે, તે મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. જેમના બળમાંથી મહેંદ્ર થયા છે, પ્રસાદમાંથી દેવતાઓ થયા છે, ક્રોધમાંથી શંકર થયા છે, બુદ્ધિમાંથી બ્રહ્મા થયા છે, અને છિદ્રોમાંથી વેદ તથા ઋષિયો થયા છે, તે મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. બ્રાહ્મણો તથા ગુપ્ત એવા વેદો જેમનાં મુખમાંથી થયા છે, ક્ષત્રિય તથા બળ જેમની ભુજાઓમાંથી થયેલાં છે, વૈશ્ય તથા વ્યાપાર જેમનાં સાથળમાંથી થયેલાં છે, અને શૂદ્ર તથા સેવા જેમનાં ચરણમાંથી થયેલાં છે, તે મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. પાંચ મહાભૂતો, કાળ, કર્મ, ગુણો તથા ભૌતિક પ્રપંચ, આ સર્વ જાણવામાં આવતાં નથી, તેમ વિદ્વાનોનો તર્ક પણ જ્યાં આગળ પહોંચી શકતો નથી, આ સર્વ જે ભગવાનની યોગ માયાએ રચેલાં છે, તે મહા ઐશ્વર્યવાળા ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. શાંત શકિતવાળા, સ્વરૂપના આનંદના લાભથી પરિપૂર્ણ, માયાએ રચેલા વિષયોમાં વૃત્તિયોથી ન

બંધાતા તથા વાયુના જેવી લીલા કરનારા આપ ભગવાનને પ્રણામ હો. હે વ્યાપક પરમાત્મા ! આપ ભગવાન સમયે સમયે ઇચ્છા પ્રમાણે અનેક અવતારો ધારણ કરીને અમારાથી થઇ શકે નહીં તેવાં કર્મ કરો છો. આપ અનંત, અતકર્ય, કાર્ય કરનારા, નિર્ગુણ, ગુણોના સ્વામી તથા હમણાં સત્વગુણમાં રહેલા છો, તે આપને અમે પ્રણામ કરીએ છીએ.

શિવે કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

શ્રી શંકર સ્તુતિ કરેછે-આપ શબ્દ બ્રહ્મમાં ગુહ્ય અને પ્રકાશેનો પણ પ્રકાશ કરનારા પરબ્રહ્મ છો. નિર્મળ બુદ્ધિવાળા પુરૂષો આપને આકાશની પેઠે નિર્ગુણ જુવે છે અર્થાત્ આ અજ્ઞાની તમારા સ્વરૂપને જાણતો નથી. તમારા નિર્ગુણ સ્વરૂપનું જ્ઞાન તો એક તરફ રહ્યું, પરંતુ તમે લીલાવડે ગ્રહણ કરેલા વિરાટ્ સ્વરૂપને પણ જાણતો નથી. તમારા વિરાટ્ સ્વરૂપમાં આકાશ તમારી નાભિ છે, અગ્નિ તમારૂં મુખ છે, સ્વર્ગ મસ્તક છે, દિશાઓ કાન છે, પૃથ્વી ચરણ છે, ચંદ્ર મન છે, સૂર્ય દૃષ્ટિયો છે, હું (શિવ) અહંકાર છું, સમુદ્ર પેટ છે, ઇંદ્રાદિક લોકપાળો ભુજાઓ છે, ઔષધિઓ રૂવાંડા છે, મેઘ કેશ છે, બ્રહ્મા

બુદ્ધિ છે, અને ધર્મ હૃદયરૂપ છે. આ પ્રમાણે બ્રહ્માંડરૂપે કલ્પાયલા આપ પરમપુરૂષ છો. હે અખંડ કાંતિવાળા! ધર્મની રક્ષા માટે અને જગતના કલ્યાણ માટે તમારો આ અવતાર છે અને અમે સર્વે આપથી રક્ષાતા સાત લોકની રક્ષા કરીએ છીએ. તમે આદિ પુરૂષ છો, શુદ્ધ છો, સ્વયંપ્રકાશ છો, એક સ્વરૂપ છો, સર્વના કારણરૂપ છો, અને આપ કારણ રહિત છો, છતાં પણ સર્વ વિષયોને પ્રકાશ કરવા માટે માયાવડે પ્રત્યેક દેહમાં તે તે દેહ પ્રમાણે જીવરૂપે પ્રતીત થાઓ છો. હું, બ્રહ્મા, દેવતાઓ, નિર્મળ અંતઃકરણવાળા મુનિયો, સંપૂર્ણ ભાવથી ચૈતન્ય, પ્રિય અને સમર્થ એવા આપને ભજીએ છીએ. આપ જગતની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ તથા પ્રલયના કારણરૂપ છો, સમદૃષ્ટિ-વાળા છો, શાંતરૂપ છો, સર્વના હિતૈષી છો, આત્મારૂપ છો, અને ઇશ્વરરૂપ છો તથા જગતના તથા જીવના અધિષ્ઠાનરૂપ છો. હે મહા પુરૂષ! સર્વ ગુણોને પ્રકાશ કરનારા, અનંત તથા મા-પમાં આવો નહીં તેવા ભગવાનને નમસ્કાર કરૂં છું. હે ભજવા યોગ્ય પરમેશ્વર! તમે સમસ્ત ઐશ્વર્યના પરમ આશ્રયરૂપ ભકતોને પોતાના અત્યંત દયાળુ સ્વરૂપનું દર્શન આપનારા છો. સંસારને ટાળનારા છો તથા આપનારા છો, તમારૂં ચરણ એક શરણરૂપ છે એવા આપને હું ભજું છું. વેદનાં મંત્રો તમને આ જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા પ્રલય કરનારા અને ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ

તથા પ્રલયથી રહિત એવા અનંત કહેછે. આપનાં હજારો મસ્તકોમાનાં કોઇ એક સ્થાનમાં આ ભૂમંડળ સર્ષવની પેઠે રહેલું છે, તે આપના જાણવામાં પણ નથી. હે દેવના દેવ ! હે જગત વ્યાપક ! હે જગતના સ્વામી ! હે જગન્મય ! તમે સર્વ પદાર્થોનાં આત્મારૂપ છો, કારણરૂપ છો અને ઇશ્વર છો. જગતના આદિ, અંત તથા મધ્ય જેનાથી ઉત્પન્ન થાય છે તથા અવિનાશી જે ભગવાનના આદિ, અંત અને મધ્ય નથી તે ચૈતન્ય ધન પરબ્રહ્મ આપ છો. મોક્ષની ઇચ્છાવાળા મુનિયો નિષ્કામ થઇને આ લોકની અને પરલોકની આસક્તિ છોડી તમારાંજ ચરણારવિંદની ઉપાસના કરેછે. તમે પરિપૂર્ણ છો, સર્વ સુખરૂપ છો, ને ગુણ રહિત છો, તેથી શોક વિનાના અને તેથીજ વિકાર વિનાના છો, આનંદ સ્વરૂપ છો, સર્વ સ્વરૂપ છો, અને સર્વથી ભિન્ન એવા પરબ્રહ્મ છો. તથાપિ આ જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને લય કરનારા છો, જીવોને જુદાં જુદાં ફળ આપનારા છો, તમારે કોઇની પણ અપેક્ષા નથી, પરંતુ જીવોને તમારી અપેક્ષા છે; માટે તમારૂં જે ઐશ્વર્ય છે તે ભક્તોના અનુગ્રહ માટે છે, પણ તમારે પોતાને માટે નથી. વેદાંતી લોકો આપને પરબ્રહ્મ માને છે, મીમાંસક લોકો આપને ધર્મરૂપ માને છે, સાંખ્ય લોકો આપને કાર્ય—કારણથી ભિન્ન પુરૂષ માને છે, પંચરાત્રને માનનારાઓ આપને નવશક્તિવાળા પરબ્રહ્મ માને છે,

અને યોગ શાસ્ત્રીઓ આપને સ્વતંત્ર અવિનાશી મહા પુરૂષ માને છે. હું, બ્રહ્મા, તથા મરીચિ વિગેરે ઋષિયો કે જે આ સત્વ ગુણની સૃષ્ટિ છીએ તેઓ તમે રચેલાં આ જગતને યથાર્થ રીતે જાણતા નથી, ત્યારે આપને તો કયાંથીજ જાણીએ ? હે ઇશ્વર ! જ્યારે બ્રહ્માદિક જાણતા નથી ત્યારે તમારી માયાથી મોહ પામેલા અને નિરંતર રજોગુણ તથા તમોગુણથી ઉત્પન્ન થયેલા દુરાચારી દૈત્યો તથા મનુષ્યો આદિ જગતને જાણે નહીં તેમાં શું કહેવું ? તે તમે જ્ઞાન સ્વરૂપ હોવાથી સર્વના આત્મારૂપ છો, તેને લીધે તમે રચેલાં આ જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા પ્રલયને, પ્રાણીઓની ભિન્ન ભિન્ન ચેષ્ટાઓને તથા જગતના બંધ અને મોક્ષને જાણો છો, તથા વાયુ જેમ સ્થાવર જંગમમાં તથા આકાશમાં વ્યાપ્તછે, તેમજ તમે પણ સ્થાવર જંગમમાં તથા આકાશમાં વ્યાપ્ત છો, તેથી સર્વને જાણો છો.

દેવતાઓએ કરેલી સ્તુતિ.

દેવતાઓ સ્તુતિ કરેછે—હે ભગવાન ! યજ્ઞ જેમનું સામર્થ્ય છે એવા આપને નમસ્કાર કરીએ છીએ. કાળરૂપ એવા આપને નમસ્કાર કરીએ છીએ. દૈત્યોના ઉપર ચક્રનો પ્રહાર કરનારા આપને નમસ્કાર કરીએ છીએ. તથા ઘણા સુંદર નામવાળા

આપને નમસ્કાર કરીએ છીએ. હે ઇશ્વર ! તમે ત્રણ ગુણના નિયંતા છો સૃષ્ટિમાં ઉત્પન્ન થયલો પ્રાકૃત મનુષ્ય તમારા ત્રણ ગુણથીપર, નિર્ગુણ સ્વરૂપને જાણવા સમર્થ નથી. હે ભગવાન ! હે નારાયણ ! હે વાસુદેવ ! હે આદિ પુરૂષ ! હે મહા પુરૂષ ! હે મહા પ્રભાવવાળા ! હે પરમ મંગળ ! હે પરમ કલ્યાણ ! હે પરમ કારૂણિક ! હે કેવળ સ્વરૂપ ! હે જગદાધાર ! હે ત્રણ લોકના એકનાથ ! હે સર્વેશ્વર ! હે લક્ષ્મીનાથ ! પરમ હંસ એવા સંન્યાસીઓ મનને એકાગ્ર કરીને આપના ભજનનો પ્રત્યક્ષ અભ્યાસ કરેછે તેથી તેઓનાં ચિત્તનાં અજ્ઞાનરૂપી બારણાં ઉઘડી જાય છે, ત્યારે સ્વસ્વરૂપનો પ્રત્યક્ષ પ્રકાશ થાય છે, તેમાં તેઓને પોતાની મેળે જે સ્વરૂપના સુખનો અનુભવ થાયછે તે સુખના અનુભવરૂપ આપજ છો, એવા આપને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ. તમારી આ લીલાનો પ્રકાશ જાણી શકાય નહીં તેવો છે, કારણ કે આધાર રહિત, શરીર રહિત તથા ગુણ રહિત, આપ અમારી સહાયતાની ગરજ રાખ્યા વિના નિર્વિકાર સ્વરૂપ વડેજ આ સગુણ વિશ્વને સરજો છો, પાળો છો, તથા તેનો સંહાર કરો છો. આપ સ્વતંત્ર છો, આપનું માહાત્મ્ય વિચાર કરતાં પણ જણાય નહીં તેવું છે, તમે એકજ છો, સર્વ વસ્તુઓમાં સત્સ્વરૂપે રહેલા છો, સર્વના ઇશ્વર છો, સર્વ જગતનાં કારણના પણ કારણરૂપ છો, તથા અંતર્યામીપણાને લીધે પદ્

વિષયોને પ્રકાશ કરોછો, તેથી જાણવામાં આવો છો, અને શ્રુતિયો 'નેતિ નેતિ' કરીને છેવટે એક આપનેજ બાકી રાખે છે. એટલા માટે આપના મહિમા રૂપી અમૃત રસના સમુદ્રના બિન્દુને એક વારજ ચાખવાથી, જેઓના મનમાં અખંડ સુખ ઝર્યા કરેછે અને તેથી જેઓ આ લોકનું તથા પરલોકનું અલ્પ અને તુચ્છ વિષય સુખ વિસરી ગયેલા છે તથા જેઓ સ્વાર્થ કુશળ છે અને જેઓનાં મન નિરંતર સર્વ પ્રાણીઓનાં પ્રિય મિત્ર છે તથા સર્વના આત્મારૂપ આપને વિષે રહેવાથી અત્યંત નિવૃત્તિ સુખને પામેલાં છે એવા અને આપનેજ પોતાના પ્રિય બંધુઓ માનનારા એકાંતિક ભકતજનો, હે મધુસૂદન આપના ચરણારવિંદની સેવાને વારંવાર કેમ છોડીદે ? કારણ કે જે સેવા કરવાથી આ સંસારમાં પાછો જન્મ ધરવા માટે ફેરો પડતો નથી. હે ત્રણ લોકના આત્મા! હે ત્રણ લોકના આશ્રયરૂપ! હે ત્રિવિક્રમ ! હે ત્રણ લોકને ચલાવનાર ! હે ત્રણ લોકને મનોહર લાગે તેવા પ્રભાવવાળા ! હે પિતા! હે પિતામહ! અમે તમારા છીએ, તમને પ્રણામ કરીએ છીએ. હે ભગવાન ! આપ સર્વ જગતની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ તથા પ્રલયમાં નિમિત્તરૂપ છો. બુદ્ધિ વગેરે સર્વ પદાર્થોના સાક્ષી છો, નિરાકાર છો, સાક્ષાત્ પરબ્રહ્મ અને પરમાત્મા છો, શુદ્ધ હૃદયરૂપી આકાશમાં રહેનારા, બુદ્ધિ વિગેરેના સાક્ષી, સદાનંદ સ્વરૂપ, શુદ્ધ અને મનોહર યશવાળા, અનાદિ, સત્પુરૂષો-

એ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય, સંસારમાં ભટકનારા વાટમાર્ગુને પોતાનું શરણ મળ્યા પછી છેવટે સર્વમાં શ્રેષ્ઠ એવી ઉત્તમ ગતિ આપનારા એવા આપ શ્રીહરિને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ.

માર્કંડેય ઋષિયે કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

માર્કંડેય સ્તુતિ કરેછે—હે વ્યાપક પરમાત્મા ! જેમની પ્રેરણાથી પ્રાણીઓનો, બ્રહ્માનો, શંકરનો તથા મારો પ્રાણ નિત્ય ચાલ્યા કરેછે, અને તેની પાછળ વાણી, મન તથા ઇંદ્રિયો પણ ચાલેછે, તે આપની હું સ્તુતિ કરૂં છું. તમારા વિના બીજું કોઇ પણ સ્વતંત્ર નથી તથા તમે ચલાવતા પ્રાણાદિકવડે તમારી સ્તુતિ કરનારાઓના આત્માના તમે બંધુરૂપ છો. તમે જગતની રક્ષા કરવા માટે જેમ અનેક અવતારો ધારણ કરોછો, તેમજ તમે આ બંને મૂર્તિયો પણ જગતની રક્ષા કરવા માટે, દુઃખાં ટાળવા માટે તથા મોક્ષ આપવા માટે ધારણ કરેલી છે; જેમ પાલનાદિક તમારૂં કામછે, તેમ ઉત્પત્તિ તથા લય પણ તમારૂંજ કામ છે. કરોળીઓ જેમ મુખમાંથી લાળને કાઢીને પાછી ગળી જાયછે, તેમ તમે પણ આ વિશ્વને ઉત્પન્ન કરીને પાછું તેને ગળી જાઓછો. રક્ષા કરનારા અને સ્થાવર જંગમના ઈશ્વર એવા આપના ચરણનું મૂળ કે જેનો આશ્રય કરનારાને કર્મ, ગુણ તથા

કાળના મેલ અડી શકતા નથી અને વેદના તાત્પર્યને જાણનારા મુનિયો જેને પામવા માટે નમેછે, પૂજેછે, વારંવાર સ્તુતિ કરેછે, અને ધ્યાન કરેછે, તે આપના ચરણના મૂળને હું સેવુ છું. હે ઈશ્વર! જેના માથા ઉપર ચોતરફ ભય ફર્યા કરેછે એવા લોકોને મોક્ષરૂપી આપના ચરણના લાભ વિના બીજું કોઇ પણ નિર્ભય સ્થાન હોય, એમ અમે જાણતા નથી. જેનો લોક બે પરાર્ધ વર્ષ સૂધી રહેછે, તે બ્રહ્મા પણ આપની ભ્રકુટિના પાતરૂપી કાળથી અત્યંત ડરેછે. ત્યારે બ્રહ્માએ રચેલાં પ્રાણીઓ ડરે તેમાં તો શુંજ કહેવું? માટે સ્વરૂપનું આવરણ કરનારા, નિષ્ફળ, તુચ્છ, નાશવંત, અને અસત્ય હોવાથી સ્વરૂપથી ભિન્ન ન દેખાતા આ દેહાદિકના ભજનનો ત્યાગ કરીને સત્ય, જ્ઞાનસ્વરૂપ જીવના નિયંતા તથા સર્વથી જુદા એવા આપના ચરણ મૂળને સેવુંછું. પુરૂષ જો આપની સેવા કરેછે, તો આપની પાસેથીજ તે પોતાનાં સર્વ મનોવાંચ્છિતને મેળવેછે. હે ઇશ! હે જીવના બંધુ! આ જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, તથા પ્રલયના કારણરૂપ, સત્વગુણ, રજોગુણ તથા તમોગુણ તમારી માયા એ રચેલાંછે. હે પ્રભો! કુશળપુરૂષો આ લોકમાં તમારી, શુદ્ધ, પોતાને વહાલી અને સત્વગુણી નારાયણ નામની મૂર્તિને તથા તમારા ભકતોના મનમાં વાસ કરનારી શુદ્ધ, સત્વગુણી નર નામની મૂર્તિને ભજેછે; કારણ કે, જે સત્વગુણી મૂર્તિનું ભજન કરવાથી વૈકુંઠલોક અને

તેમાં પણ અભય એવું આત્મસુખ પામેછે. હે ભગવાન ! આપ પુરૂષરૂપ છો, વ્યાપક છો, વિશ્વમૂર્તિ છો, વિશ્વના ગુરૂછો, પરમ દૈવત છો, શુદ્ધ મૂર્તિ છો, વાણીના નિયંતા છો, વેદના પ્રવર્તક છો, નરમાં ઉત્તમ એવા આપ નારાયણ ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂંછું. નિષ્ફળ એવા ઇંદ્રિયોના માર્ગોવડે વિક્ષિપ્ત બુદ્ધિવાળો અને આપની માયાવડે જેની બુદ્ધિ ઢંકાઇ ગઇ હતી એવો પુરૂષ પોતાની ઇંદ્રિયોમાં, પ્રાણોમાં, હૃદયમાં અને દૃષ્ટિએ જોવામાં આવતા પદાર્થોમાં નિયંતારૂપે રહેલા આપને જાણતો નથી તે હું આપને પ્રણામ કરૂંછું, કારણ કે, બ્રહ્મા પોતે પણ પ્રથમ અજ્ઞાનીજ હતા, તેને, સર્વના ગુરૂ આપની પાસેથી વેદના અભ્યાસ કર્યા પછીજ આપના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું હતું. આપ મહાપુરૂષને હું નમસ્કાર કરૂંછું.

નારદે કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

નારદ સ્તુતિ કરેછે—હે વ્યાપક ! સર્વ વિશ્વનાથ ! હે વેદોથી બહુ બહુ ગવાયલા પરમાત્મા ! આપ સર્વ મનુષ્યો સાથે મિત્રતા રાખોછો અને ખળ લોકોને શિક્ષા કરોછો, તેમાં આશ્ચર્ય નથી. આપ જગતના કલ્યાણ માટે તથા સ્થિતિ અને પાલન માટે

ઈચ્છાનુસાર અવતાર ધરોછો, એ અમે સારી રીતે સમજીએ છીએ. હે મહારાજ ! મેં આપના બંને ચરણારવિંદના દર્શન કર્યાં. જે ચરણારવિંદનું અગાધ જ્ઞાનવાળા બ્રહ્માદિક દેવતાઓ હૃદયમાં ધ્યાન કર્યા કરેછે, જે જનોને મુક્તિ આપનારાં છે, તથા સંસારરૂપી કૂવામાં પડેલા મનુષ્યને બહાર નીકળવા માટે એક આંધારરૂપ છે, તે આપના ચરણારવિંદનું હું ધ્યાન કરતો ત્રણ લોકમાં ફરૂંછું, માટે આપનું મને સ્મરણ રહે, એવી રીતે આપ મારા ઉપર અનુગ્રહ કરો.

શાંત સ્વભાવવાળા, અહંકાર વિનાના, નિષ્કિંચન પુરૂષોના ધનરૂપ, ઋષિયોમાં શ્રેષ્ઠ, પરમહંસોના પરમગુરૂ તથા જ્ઞાનીઓના અધિપતિ એવા ભગવાન નરનારાયણને વારંવાર નમસ્કાર કરૂંછું. સર્વ સંગથી મુકત, શુદ્ધ તથા સર્વના સાક્ષી એવા ભગવાનને નમસ્કાર કરૂંછું. હે યોગેશ્વર ! અંતકાળે આ દુષ્ટ દેહનું અભિમાન છોડી દઇને, આપના નિર્ગુણ સ્વરૂપમાં ભકિતવડે મનને ધારણ કરવું, એજ યોગવિધાનું ડહાપણછે, એમ ભગવાન બ્રહ્માએ કહ્યું હતું. માટે હે અતીંદ્રિય! હે પ્રભો ! અમારી તમારી વિષે સહજ વાસના રહે તેવો યોગ તમેજ આપો, કે જેથી અમે આ દુષ્ટ દેહ વિષે તમારી માયાએ કરાવેલી અને ઘણા કષ્ટે ભેદી શકાય એવી અહંતા મમતાને ઝટ ભેદી નાંખીએ.

હે વ્યાપક દેવ ! હે સમર્થ દેવ ! આપ વિશ્વસ્રષ્ટા બ્રહ્માને

પણ મોહ ઉપજાવનારાછો, પોતાની શક્તિયોથી સર્વ પ્રાણીઓમાં અંતર્યામીરૂપે રહેલાછો, અને કાષ્ટમાં રહેલા અગ્નિની પેઠે ગુપ્ત પ્રકાશવાળા છો. આ જગત્ મિથ્યા છે, છતાં પણ તમારી વિદ્યમાન માયાવડે ખરા જેવું ભાસેછે તે જગતને પોતાની માયાથી સરજતા તથા નાશ કરતા એવા આપનું કર્તવ્ય કયો પુરૂષ સારી રીતે જાણવાને યોગ્ય છે ? કોઇ પણ જાણતો નથી. તે આપ કે જે સ્વસ્વરૂપથી વિચારમાં આવો નહીં તેવા છો, તે આપને હું પ્રણામ કરૂંછું. આ સંસારમાં જન્મ મરણ પામ્યા કરતા અને અનર્થ કરનારા આ શરીરમાંથી કેવી રીતે છુટવું ? તેને ન જાણનારા જીવનું અજ્ઞાનરૂપી અંધારૂં દૂર કરવા માટે તમે લીલાવડે અવતારો ધારણ કરીને પોતાનો યશરૂપી દીવો પ્રગટ કર્યો છે, તે આપને હું શરણે આવુંછું.

ગજેંદ્રે કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

ગજેંદ્ર સ્તુતિ કરેછે—જેમનાંથી આ જગત્ ચૈતન્યવાળું થાયછે, જે સર્વના દેહના કારણરૂપે રહેલાછે, જે આદિ કારણરૂપ તથા પરમેશ્વરછે, તે ભગવાનને નમસ્કાર કરીએ છીએ. આ જગત્ જેને વિષે રહેલુ છે, આ જગત્ જેમાંથી ઉત્પન્ન થાયછે, આ

જગત્ જેણે કરીને ઉત્પન્ન થાયછે તથા જે પોતે આ જગદ્રૂપ છે, અને જે કાર્ય તથા કારણથી પર છે, તે સ્વતઃ સિદ્ધ શ્રીભગવાનને હું શરણે જાઉંછું. અખંડ જ્ઞાનવાળા તથા સાક્ષીરૂપ જે ભગવાન પોતાની માયાએ ઉત્પન્ન કરેલાં અને કોઇ વખતે દેખાતાં તથા પ્રલય વખતે ન દેખાતાં કાર્ય કારણરૂપ આ જગત્‌ને જુવેછે, તે સ્વયંપ્રકાશ તથા ચક્ષુરાદિક ઇંદ્રિયોના પ્રકાશક એવા ભગવાન મારૂં રક્ષણ કરો. સર્વે લોકો, લોકપાલો તથા તેઓનાં કારણો, કાળે કરીને નાશ પામેછે, ત્યારે ગહન તથા ગંભીર એવું અંધારૂ હોયછે તે અંધારાના છેડામાં જે વ્યાપક ભગવાન પ્રકાશ કરેછે, તે મારૂં રક્ષણ કરો. લોકો જેમ અનેક આકારોથી રમત કરનાર નટનાં સ્વરૂપને જાણતા નથી, તેમજ અનેક આકારોથી લીલા કરનારા ભગવાનનાં સ્વરૂપને દેવતાઓ અથવા તો ઋષિયો જાણતા નથી ત્યારે બીજો કયો જીવ તેમનાં સ્વરૂપને જાણવાને અથવા તો વર્ણવવાને શકિતમાન થઇ શકે એવા અને અવર્ણ્ય ચરિત્રવાળા ભગવાન મારી રક્ષા કરો. જે ભગવાનનાં અતિ મંગળકારક સ્વરૂપને જાણવાની ઇચ્છાવાળા મુનિયો તથા મહાત્મા પુરૂષો સર્વનો સંગ ત્યાગ કરીને, સર્વ પ્રાણીઓને પોતાના આત્મા સમાન માનીને તથા સર્વની સાથે મિત્રતા રાખીને વનમાં અખંડ એવું બ્રહ્મચર્યાદિક વ્રત પાળેછે, તે ભગવાન મારી ગતિ થાઓ. જે ભગવાનને જન્મ અથવા તો

કર્મ, નામ અથવા તો રૂપ તથા ગુણ અથવા તો દોષ, એમાંનું કંઇ નથી, તોપણ જે ભગવાન સમયાનુસાર લોકોનો સંહાર કરવા માટે તથા લોકોને ઉત્પન્ન કરવા માટે પોતાની માયાવડે અવતારો ધારણ કરેછે, તે પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર, અનંત શકિત-વાળા ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂંછું. રૂપરહિત છતાં અનંત રૂપવાળા અને આશ્ચર્યકારક કર્મ કરનાર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂંછું. આત્મા વિના બીજા પ્રકાશથી જોવામાં ન આવનાર, સાક્ષીરૂપ પરમાત્માને નમસ્કાર કરૂંછું મન, વાણી તથા મનની વૃત્તિયોથી પણ દૂર રહેનારા ભગવાનને નમસ્કાર કરૂંછું. વિ-દ્વાનોએ શુદ્ધ સંન્યાસવડે મેળવવા યોગ્ય, મોક્ષના સ્વામી, તથા મોક્ષ સુખના અનુભવ મૂર્તિ ભગવાનને નમસ્કાર કરૂંછું. જીવના મૂળરૂપ, સર્વના અધ્યક્ષ, સાક્ષી, અનાદિ કાળથી એકના એક સ્વરૂપ, પૂર્ણ સ્વરૂપ તથા માયાના પણ કારણરૂપ તે ભગ-વાનને વારંવાર નમસ્કાર હજો. તમે સર્વના કારણરૂપ છો, છતાં વિકાર રહીત છો, સર્વ શાસ્ત્રોના તથા વેદના મહા સાગર છો, અને મોક્ષની મૂર્તિ છો, ઉત્તમ લોકોના આશ્રયરૂપ આપને નમ-સ્કાર કરૂંછું. તમે ગુણરૂપી અરણીમાં ઢંકાયલા જ્ઞાનાગ્નિ છો. વિધિ-નિષેધનો ત્યાગ કરનારા જ્ઞાનીઓને વિષે આપ પોતાની મેળે જે પ્રગટ થાઓછો, તે આપને હું નમસ્કાર કરૂંછું. મારા જેવા શરણાગતને પાશમાંથી છોડાવનારા, મુકત, અપાર

દયાવાળા અને દયા કરવામાં આળસ વિનાના, આપને નમસ્કાર કરૂંછું દેહ. પુત્ર, સગા, સંબંધીઓ, ઘર ધન તથા મનુષ્યોમાં આસકિતવાળા મનુષ્યોને મળો નહીં તેવા, ગુણોનો સંગ ત્યાગ કરનારા, દેહાદિકની આસકિત છોડી દેનારા પુરૂષોએ પોતાના હૃદયમાં ચિંતન કરાતા, જ્ઞાનાત્મા ભગવાનને નમસ્કાર કરૂંછું. ધર્મ, અર્થ, કામ, તથા મોક્ષની ઇચ્છાવાળા પુરૂષો જે ભગવાનની સેવા કરવાથી ઇષ્ટ ગતિને પામેછે એટલુંજ નહીં, પરંતુ બીજી કામનાઓને તથા અવિનાશી દેહને પણ પામેછે; તે અપાર દયાળુ ભગવાન શ્રીહરિ મારો સંસારમાંથી મોક્ષ કરો. જે સર્વજ્ઞ ભગવાનના એકાંતિક ભકતો કોઇ પણ વસ્તુની ઇચ્છા કરતા નથી; પરંતુ કેવળ ભગવાનની સેવા કરેછે અને ભગવાનનાં મહા આશ્ચર્યજનક તથા મહા મંગળકારક ચરિત્ર ગાતા થકા આનંદ સમુદ્રમાં મગ્ન રહેછે, તે અવિનાશી, પરબ્રહ્મ, પરમેશ્વર, ઇંદ્રિયાદિકથી જણાય નહીં તેવા, આત્મજ્ઞાનવડે જાણવામાં આવે તેવા, ઇંદ્રિયાદિકથી આગોચર, સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ, અતિ દૂર હોય તેવા જણાતા, અનંતરૂપ, આદિ પુરૂષ તથા પરિપૂર્ણ એવા ભગવાનની સ્તુતિ કરૂંછું. જે ભગવાનની અલ્પ કળામાંથી બ્રહ્માદિક દેવતાઓ, ચાર વેદો તથા સ્થાવર જંગમાત્મક લોકો નામ અને રૂપના ભેદથી રચાયલા છે, તે ઈશ્વર વિજય પામો. અગ્નિમાંથી વારંવાર જેમ જ્વાળાઓ નિકળે છે અને પાછી

અગ્નિમાંજ સમાય છે; તથા સૂર્યનાં કિરણો જેમ વારંવાર સૂર્યમાંથી નિકળે છે અને પાછાં સૂર્યના તેજમાંજ સમાય છે, તે પ્રમાણે મન, ઇંદ્રિયો તથા શરીરની સૃષ્ટિયો સ્વયંપ્રકાશ એવા આપ પરમાત્મામાંથી વારંવાર ઉત્પન્ન થાય છે અને પાછી આપને વિષેજ સમાય છે. હું તો કાળે કરીને પણ જેનો નાશ થતો નથી એવા આત્મસ્વરૂપને ઢાંકનારા અજ્ઞાનમાંથી છુટવાની ઇચ્છા રાખુંછું. તેટલા માંટે તેમાંથી મુક્ત થવા હું જગતના સ્રષ્ટા, વિશ્વરૂપ, વિશ્વથી જુદા, વિશ્વના આત્મારૂપ અજન્મા તથા પરમ પદરૂપ પરબ્રહ્મને પ્રણામ કરૂંછું. યોગથી કર્મનો નાશ કરનારા યોગીઓ યોગાભ્યાસથી શુદ્ધ થયેલા અંતઃકરણમાં જે પરમાત્માનાં દર્શન કરેછે, તે યોગેશ્વર ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂંછુ. શરણાંગતનું રક્ષણ કરનારા, અપાર શક્તિવાળા તથા દુષ્ટ પ્રાણીઓ જેમના માર્ગને પહોંચી શકતા નથી એવા આપને વારંવાર નમસ્કાર કરૂંછું. લોકો જે ભગવાનની માયા વડે અભિમાનથી ઢંકાયલા પોતાના આત્માને જાણતા નથી એવા, તથા જાણી શકાય નહીં તેવા માહાત્મ્યવાળા ભગવાનને હું શરણે જાઉંછું.

પ્રહ્લાદે કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

પ્રહ્લાદ સ્તુતિ કરેછે—બ્રહ્માદિક દેવતાઓ, મુનિયો તથા સત્વગુણને વિષેજ જેની બુદ્ધિ વિસ્તાર પામેલી છે, એવા સિદ્ધ લોકો વચનોના પ્રવાહોથી તથા ઘણા ગુણોથી અદ્યાપિ સુધી આપનું આરાધન કરવાને સમર્થ થયા નથી, ત્યારે હું આસુરી પુરૂષ શ્રીહરિને કેવી રીતે પ્રસન્ન કરી શકુ ? પરંતુ હું માનું છું કે, ધન, ઉત્તમ કુળમાં જન્મ, રૂપ. તપ, પંડિતપણું, ઇંદ્રિયોની કુશળતા. કાંતિ, પ્રતાપ, બળ, ઉદ્યમ, બુદ્ધિ તથા અષ્ટાંગયોગ, આ સર્વે પરમાત્માને પ્રસન્ન કરવા માટે સમર્થ થતા નથી. ભગવાન શ્રીહરિ ભકિતવડેજ પ્રસન્ન થાયછે. બ્રાહ્મણ જાતિનો હોય અને ઉપર કહેલા બાર ગુણોવાળો હોય છતાં પણ તે જો ભગવાનથી વિમુખ હોય, તો તેનાં કરતાં ભગવાનને વિષે મન. વચન, કર્મ ધન તથા પ્રાણને અર્પણ કરનાર ચંડાળને ઉત્તમ માનું છું; કારણ કે, તે પોતાનાં કુળને પવિત્ર કરેછે, અને ઘણાં માનવાળો બ્રાહ્મણ પોતાને પણ પવિત્ર કરી શકતો નથી, તો બીજાની તો વાતજ શી કરવી ! માટે નીચ તથા માયાવડે સંસારમાં પડેલો હું નિર્ભય થયો છતાં સર્વ પ્રયત્નથી બુદ્ધિ અનુસાર ઇશ્વરનો મહિમા ગાઉં છું; કે જે મહિમા ગાવાથી પુરૂષ પવિત્ર થાયછે. હે ઇશ્વર ! તમારાથી ઉદ્વેગ પામતા આ સર્વે બ્રહ્માદિક દેવતાઓ

સત્વગુણના નિધિરૂપ જે તમે, તેના દાસ છે; આપના મનોહર અવતારોવડે કરેલી લીલા આ જગત્‌ના કલ્યાણ માટે, ઐશ્વર્ય માટે તથા સુખ માટે હોય છે; હે કૃપાવત્સલ! અસત્ય તથા ઉગ્ર એવા સંસારચક્રના દુઃખથી ભય પામું છું. આ સંસારચક્રમાં પણ મને મારાં પોતાના કર્મોવડે બાંધીને હિંસક કુળોમાં નાંખ્યો છે, માટે હે શ્રેષ્ઠ! હે સુંદર! આપ પ્રસન્ન થઇને મોક્ષરૂપ તથા શરણરૂપ તમારા ચરણકમળમાં મને કયારે બોલાવશો? પ્રિય પદાર્થોના વિયોગથી તથા અપ્રિય પદાર્થના લાભથી થતા શોકાગ્નિવડે સર્વ અવતારોમાં હું બળ્યા કરૂં છું. આ સંસારમાં દુઃખ દૂર કરવાના જે ઉપાય છે, તે પણ દુઃખદાયી છે, છતાં પણ હે ભૂમન્! હું દેહાદિકના અભિમાનથી ભટકયા કરૂં છું; મને તમારી સેવા બતાવો. હે દેવ તમારી સેવા કરનાર હું ગુણના બંધનોમાંથી મુક્ત થઇ, તમારાં ચરણારવિંદમાં રહેનારા જ્ઞાની પુરૂષોનો સંગ કરીશ અને પ્રિય, સંબંધી, પરમ દેવ એવા આપની બ્રહ્માએ ગાયેલી ચારિત્ર કથાઓને ગાવાથી શ્રમ વિના દુઃખોને તરી જઈશ હે વિભો! આ જગત્‌માં દુઃખી મનુષ્યનાં દુઃખનો ઉપાય જ્યાં સુધી જેને શ્રમ વિના લાગુ પડે છે, તેને જ્યાંસુધી તમે પ્રાણીઓની ઉપેક્ષા કરી નથી, ત્યાંસુધી લાગુ પડેછે, પરંતુ તમે ઉપેક્ષા કરોછો, ત્યારે માતા પિતા બાળકનું રક્ષણ કરી શકતાં નથી, ઔષધ રોગીનું રક્ષણ

કરી શકતું નથી અને સમુદ્રમાં ડુબતાં મનુષ્યનું નૌકા રક્ષણ કરી શકતી નથી. હે અજન્મા ! તમારા ભકત વિના બીજો કોણ તરી શકે ? પોતાની ચૈતન્ય શકિતવડે બુદ્ધિના ગુણોનો નિત્ય વિજય કરનારા, માયાને પ્રેરનારા, કાર્ય તથા કારણોની શકિતને વશ કરનારા, આપની માયાએ આ સંસારકૂપમાં નંખાયલો હું છું તથા શેરડીની પેઠે પીલાઉં છું અને તમારે શરણે આવ્યો છું, તેને તમારી પોતાની પાસે લો. પ્રાણીઓના વૈભવોનાં પરિણામને જાણનારો હું બ્રહ્માદિકથી માંડીને સર્વ પ્રાણીઓનાં આયુષ્યની, લક્ષ્મીની તથા ઇંદ્રિયોથી ભોગવાતાં સુખોની ઇચ્છા રાખતો નથી. તેમજ મોટા પરાક્રમવાળી તમારી કાળ-મૂર્તિથી નાશ પામતી સિદ્ધિયોને પણ ઈચ્છતો નથી: મને તો તમારી સેવામાં લ્યો. હે ઇશ ! આ અધિક તમોગુણવાળા દૈત્યના કુળમાં રજોગુણથી ઉત્પન્ન થયેલો હું કયાં ? તથા તમારી દયા કયાં ? તમે મારા મસ્તક ઉપર પુરૂષાર્થ આપનારો જે કરકમળ અર્પણ કર્યો, તે કરકમળ બ્રહ્માના, શંકરના તથા લક્ષ્મીના મસ્તક ઉપર પણ ધર્યો ન હતો સામાન્ય પ્રાણીની પેઠે આ બ્રહ્માદિક દેવતાઓ છે તથા આ અધમ અસુર છે, એવી આપને વિષમ દૃષ્ટિ નથી; કારણ કે, તમે જગત્‌ના આત્મા અને પ્રિય છો, તથાપિ કલ્પ વૃક્ષની પેઠે તમારી સેવા કરવાથી તમારો અમારા ઉપર અનુગ્રહ થાય છે. આ સર્વ જગદ્રૂપ

તમે એકજ છો, કારણ કે તમે જગત્‌ના આદિમાં તથા અંતમાં જુદા અવશેષ રહો છો અને તેથી મધ્યમાં પણ તમે છો. તમે પોતાની માયાવડે ગુણોના પરિણામરૂપ આ જગતને સર્જીને તેમાં પ્રવેશ કરેલો છે. હે ઇશ્વર! આ સદ્‌અસદ્રૂપ જગત્‌ તમારૂંજ રૂપ છે, પરંતુ તમે તે જગત્‌થી જુદાજ છો. હે પ્રભુ! હે મહા પુરૂષ! તમે, મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી, દેવ તથા મત્સ્યાવતારો ધારણ્‌ કરીને, લોકોની રક્ષા કરો છો અને જગત્‌નો દ્વેષ કરનારા પાપી લોકોનો નાશ કરો છો અને યુગે યુગે ચાલ્યા આવતા ધર્મનું પાલન કરો છો; હે વૈકુંઠનાથ! પાપવડે દૂષિત થયેલું, બહિર્મુખ, અસ્થિર, કામનાથી આતુર, હર્ષ, શોક, ભય તથા તૃષ્ણાથી આતુર એવું મારૂં આ મન, તમારી કથાથી પ્રસન્ન થતું નથી. માટે હું દીન મારી ગતિનો મારા મનમાં કેવી રીતે વિચાર કરી શકું? હે અચ્યુત! તૃપ્તિ ન પામતી જિહ્વા એક તરફથી મને ખેંચે છે; બીજી તરફથી ત્વચાઇંદ્રિય, સ્પર્શ સુખ માટે મને ખેંચે છે; ત્રીજી તરફથી પેટ, આહાર માટે ખેંચે છે; ચોથી તરફથી શ્રવણેંદ્રિય મધુર શબ્દો સાંભળવા માટે મને ખેંચે છે; પાંચમી તરફથી ઘ્રાણેંદ્રિય (નાસિકા) સુગંધ લેવા માટે મને ખેંચે છે; છઠ્ઠી તરફથી ચપળ એવાં નેત્ર. સુંદરરૂપ જોવા માટે મને ખેંચે છે; તે પ્રમાણે કર્મેન્દ્રિયો પોતપોતાના વિષયો તરફ મને ખેંચે છે અર્થાત્‌ ઘણી સોકયો

જેમ પોતાના ભર્તારને ઉતરડી નાંખે, તેમજ ઇંદ્રિયો મને ઉતરડી નાંખે છે. હે મહારાજ ! હુંજ કેવળ આવી દુઃખી દશાને પામ્યો છું એમ નથી, પરંતુ એ પ્રમાણેજ બીજાં મનુષ્ય પણ દુઃખી છે. તેઓ સંસારરૂપી વૈતરણી નદીમાં પડેલાં છે. માટે હે નિત્ય મુકત પ્રભુ ! આવાં મૂઢ મનુષ્યો ઉપર કૃપા કરીને તેઓને સંસારરૂપી વૈતરણીમાંથી બહાર કાઢી, તેની રક્ષા કરો. હે અખિલ ગુરૂ ! હે ભગવાન્ ! આપ સર્વ જગત્‌ની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા પ્રલય કરો છો તે તમને આ સર્વ જગતનો ઉદ્ધાર કરવામાં શું શ્રમ પડવાનો છે ? હે આતુર જનના બંધુ ! મૂઢ મનુષ્યો ઉપર અનુગ્રહ કરવો, એમાંજ મહત્તા સમાયલી છે; પરંતુ તમારા ભકતજનોની સેવા કરનારા એમ લોકોનો તમે ઉદ્ધાર કરશો, તેમાં નવાઇ શી ? હે પરમાત્મા ? આપનાં પરાક્રમોનાં ગાયનરૂપી મહા અમૃતમાં મારૂં મન ડૂબેલું છે, તેથી હું તો તરી શકાય નહીં તેવી સંસારરૂપી વૈતરણી નદીથી ઉદ્વેગ પામતો નથી: પરંતુ જેઓનું મન તમારી કથાથી વિમુખ છે તથા જેઓ ઇંદ્રિયોનાં મિથ્યા સુખને માટે કુટુંબોનો ભાર વહ્યા કરે છે તેવા મૂઢ લોકોનો હું શોક કરૂં છું. હે દેવ ! આટલું બધું આપને કહેવાનું કારણ એ છે કે, આ સંસારાટવીમાં ભટકતા લોકોને તમારા વિના બીજો આશ્રય હું જોતો નથી. મથન કરવાથી જેમ લાકડામાં રહેલો અગ્નિ જોવામાં

આવે છે, તેમજ જિતેંદ્રિય પુરૂષો યોગાભ્યાસથી કાર્ય–કારણ બન્નેમાં રહેલા તમને સાક્ષાત્ જુવે છે. હે વ્યાપક દેવ! વાયુ, અગ્નિ, પૃથ્વી, આકાશ, પાણી, શબ્દાદિક વિષયો, પ્રાણ, ઇંદ્રિયો, મન, ચિત્ત, અહંકાર, સ્થૂલ તથા સૂક્ષ્મ, એ સર્વ તમેજ છો, મનવડે તથા વચનવડે જે કંઈ પ્રકાશિત થાય છે, તે સર્વ તમારાથી જુદું નથી. દેવતાઓ અને મનુષ્યો, આદિ તથા અંતવાળા છે, તેઓ હે મહાકીર્તિવાળા ઈશ્વર! આદિ તથા અંત રહિત તમારાં સ્વરૂપને જાણતા નથી, આમ વિચાર કરીને બુદ્ધિશાળી પુરૂષો અધ્યયનાદિકનો ત્યાગ કરીને કેવળ તમારીજ ઉપાસના કરે છે.

ધ્રુવની સ્તુતિ.

ધ્રુવ સ્તુતિ કરે છે--સંપૂર્ણ જ્ઞાનશકિત તથા ક્રિયાશકિતને ધારણ કરનારા તમે મારા અંતઃકરણમાં પ્રવેશ કરીને પોતાની ચૈતન્ય શકિતવડે લીન થયેલી મારી વાણીને સજીવન કરો છો. તથા હાથ, પગ, કાન ત્વચા વિગેરે સર્વ ઇંદ્રિયોને પણ જીવાડો છો, તે અંતર્યામીરૂપ આપ પુરૂષ મૂર્તિ ભગવાનને હું નમસ્કાર કરૂં છું. હે ભગવાન્ તમે પુરૂષરૂપ એકજ છો તો પણ પોતાની ઘણા ગુણવાળી માયા નામની શકિતવડે મહત્તત્વ આદિક

સર્વ જગત્‌ને ઉત્પન્ન કરીને તેમાં પ્રવેશ કરો છો અને લાકડામાં રહેલો અગ્નિ જેમ અનેક પ્રકારનો દેખાય છે તેમ તમે પણ માયિક ઇંદ્રિયોમાં રહીને અનેક દેવતારૂપે ભાસો છો. હે નાથ! તમારે શરણે આવેલા બ્રહ્માએ નિદ્રામાંથી જાગ્રત થયેલા પુરૂષની પેઠે તમે આપેલાં જ્ઞાનવડે આ વિશ્વને જોયું હતું. માટે હે દીન બંધુ! ઉપકારને જાણનારો પુરૂષ ભકતજનના પણ આશ્રયરૂપ આપ ભગવાનનાં ચરણારવિંદને શા માટે વિસરી જાય? જેઓ સંસારના જન્મ મરણમાંથી મોક્ષ આપનારા આપને કામાદિક વિષયોની ઈચ્છાથી ભજે છે, તેઓ ખરેખર તમારી માયાથી બુદ્ધિહીન થયા છે એમ હું જાણું છું; કારણ કે તેઓ એક શબને ઉપયોગ કરવા યોગ્ય જે વિષયોની સેવા કરવાની ઇચ્છાથી કલ્પતરૂ જેવા આપની સેવા કરે છે, અને જે વિષયોનુ સુખ મનુષ્યોને નરકમાં પણ મળે છે. જે નિવૃતિ સુખ તમારા ચરણારવિંદના ધ્યાનથી અથવા તો તમારા ભકત જનની કથા સાંભળવાથી મળે છે તે નિવૃત્તિસુખ હે નાથ! સ્વસ્વરૂપ પરબ્રહ્મમાં પણ મળતું નથી ત્યારે કાળના પ્રવાહથી નાશ પામતા ને વિમાનમાંથી નિચે પડતા દેવતાઓને તો કેમજ મળે? હે અનંત! નિર્મળ અંતઃકરણવાળા તથા વારંવાર તમારી ભકિત કરનારા મહાત્મા પુરૂષોનો મને પ્રસંગ થાઓ; જે પ્રસંગમાં આપના ગુણાનુવાદરૂપી કથામૃતનું પાન

કરીને મત્ત થયેલો હું પરિશ્રમ વિના ભયંકર તથા મોટા દુઃખ દાયી સંસાર સાગરને તરી જઇશ. હે ઇશ્વર ! જેઓ આપના ચરણારવિંદની સુગંધમાં લુબ્ધ મનના ભક્તજનો સાથે પ્રસંગ રાખે છે તેઓ હે પદ્મનાભ ! અંત્યત પ્રિય એવા મનુષ્ય દેહને, તેમજ તેની પાછળ રહેલાં પુત્ર, સંબધી, ઘર, ધન તથા સ્ત્રીઓને પણ સભારતા નથી. હે જન્મ રહિત ભગવાન્ ! પશુ, વૃક્ષ, પર્વત, પક્ષીઓ, સર્પો, દેવો, દૈત્યો, તથા મનુષ્યો વિગેરેથી ભરપૂર થયેલાં સત્ તથા અસત્‌રૂપ વિશેષવાળાં, મહત્તત્વ વગેરે અનેક કારણવાળાં, તમારાં ઉત્તમ સ્થૂળ શરીરને, હું જાણું છું; પણ જેમાં શબ્દની પણ પ્રવૃત્તિ થતી નથી એવા પરબ્રહ્મને હું જાણતો નથી. પ્રલય સમયે પુરૂષરૂપ તમે આખા વિશ્વને પેટમાં ધારણ કરી શેષનાગના મિત્ર થઇને તેના ઉપર પોઢોછો અને તમારા નાભિરૂપી મહાનદમાં ઉગેલાં સોનેરી રંગનાં લોકાત્મક કમળમાં બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થાય છે તે ભગવાનને હું પ્રણામ કરૂં છું. તમે જીવ કરતાં જુદા પ્રકારનાજ છો. તમે નિત્ય મુક્ત છો અને જીવ તમારી કૃપાથી મુક્ત થાય છે, તમ શુદ્ધ છો અને જીવ મલિન છે, તમે જ્ઞાની છો અને જીવ અજ્ઞાની છે, તમે વિકાર વિનાના છો અને જીવ વિકારી છે. તમે સર્વના આદિ પુરૂષ છો, અને તે આદિમાન એટલે પૂર્વજો વાળો છે, તમે ભાગ્યવાળા છો અને તે ભાગ્યહીન છે, તમ ત્રણ લોકના

અધિપતિ છો અને તે પરતંત્ર છે. આ પ્રમાણે તેનાથી તમારાં વિલક્ષણપણામાં કારણ એ છે કે, તમે અખંડિત એવી ચૈતન્ય શકિતવડે બુદ્ધિની તે તે અવસ્થાઓને જોનારા છો તથા જગતનું પાલનકરવા માટે વિષ્ણુરૂપે થયા છો. નિત્ય પરસ્પર વિરૂદ્ધ વર્તનારી વિદ્યા અવિદ્યા વિગેરે અનેક શકિતયો અનુક્રમે જે પરમાત્માથી નિરંતર ઉત્પન્ન થાય છે, તે વિશ્વનું પાલન કરનારા, અંતરહિત, આદિપુરૂષ, આનંદ મૂર્તિ, વિકાર રહિત એક પરબ્રહ્મને હું શરણે જાઉં છું. હે ભગવાન! પરમાનંદ મૂર્તિરૂપ આપના ચરણકમળનું જે લોકો નિષ્કામપણે ભજન કરે છે, તે લોકોને આપનાં ચરણકમળજ ખરાં સુખ રૂપ છે. છતાં પણ, હે નાથ! તુરત વીયાએલી ગાય જેમ વાછરડાંને દૂધ પાય છે તથા તેનાં નાળ વિગેરેની રક્ષા કરે છે તેમ તમે પણ અનુગ્રહ કરવા માટે આતુર થઇને અમારી દીનની રક્ષા કરો છો.

અક્રૂરની સ્તુતિ.

અક્રૂરની સ્તુતિ—સર્વ કારણના પણ કારણ, આદિ પુરૂષ અને અવિનાશી એવા આપ નારાયણને હું પ્રણામ કરૂં છું.

જેમની નાભિમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા કમળ કોશમાંથી બ્રહ્મા પ્રગટ થયા હતા અને તેમાંથી આ જગત્ ઉત્પન્ન થયું છે. પૃથ્વી, પાણી, તેજ, વાયુ આકાશ, અહંકાર, મહત્તત્વ, માયા, પુરૂષ, મન, ઇંદ્રિયો, ઇંદ્રિયોના સર્વ વિષયો, સર્વ દેવતાઓ જે કંઇ સર્વે જગત્‌ના કારણરૂપ છે, તે સર્વે આપના અંગમાંથી ઉત્પન્ન થયા છે. બ્રહ્મા માયાના ગુણોથી વિંટાયલા છે, તેથી માયાના ગુણોથી પર એવા આપના સ્વરૂપને જાણતા નથી. છતાં પણ આપને જાણવાના ઘણા માર્ગો છે. મહાત્મા યોગીઓ, ગોલકના, ઇંદ્રિયોના તથા દેવતાઓના સાક્ષીરૂપ તે સર્વના અંતર્યામી તથા નિયંતા એવા આપને સાક્ષાત્ સેવે છે. કેટલાએક કર્મ કાંડી બ્રાહ્મણો વેદવિદ્યાથી મોટા વિસ્તારવાળા યજ્ઞો કરીને તેમાં ઇન્દ્ર, વરૂણ, અગ્નિ વગેરે અનેક રૂપધારી દેવતાઓના નામથી તમારૂં પૂજન કરે છે. કેટલાએક જ્ઞાની લોકો સર્વ કર્મોને ત્યાગ કરીને વિરામ પામ્યા થકી, જ્ઞાન યજ્ઞવડે જ્ઞાન મૂર્તિ એવા આપનું યજન કરે છે કેટલાએક દીક્ષાથી સંસ્કાર પામેલા પુરૂષો પંચરાત્રમાં કહેલા વિધથી વાસુદેવ, સંકર્ષણ, પ્રદ્યુમ્ન તથા અનિરૂદ્ધ એમ અનેક રૂપધારી. એક નારાયણ રૂપ આપને ભજે છે. વળી હે ભગવાન ! કેટલાએક શંકરે જુદા જુદા આચાર્યો રૂપે કહેલા પાશુપતાદિક માર્ગોથી આપનું શિવરૂપે ભજન કરે છે. હે પ્રભુ ! તેઓ બીજા દેવતા

ઓના ભકતો છે. તેઓની બુદ્ધિ જો કે બીજાઓમાં આસકત હોય છે, તો પણ હે સર્વ દેવતામય ! તે સર્વ ખરી રીતે જોતાં આપ ઈશ્વરનુંજ ભજન કરે છે. હે પ્રભુ ! જેમ પર્વતમાંથી ઉત્પન્ન થયેલી નદીઓ વરસાદના પાણીથી ભરાઇને વહેવા માંડે છે, ત્યારે તે ચોતરફથી સમુદ્રમાં જઇ મળે છે; તેમજ આ ભજનના માર્ગો પણ પરિણામે મારે વિષેજ પરિણામ પામે છે. જેમની બુદ્ધિ ગુણોથી બંધાયલી નથી. એવા સર્વના આત્મારૂપ, સર્વની બુદ્ધિયોના સાક્ષી એવા આપને નમસ્કાર કરૂં છું. અગ્નિ આપનું મુખ, પૃથ્વી આપનાં ચરણ, સૂર્ય આપનાં નેત્ર આકાશ આપની નાભિ, દિશાઓ આપના કાન, સ્વર્ગલોક આપનું મસ્તક, દેવતાઓ આપના હાથ, સમુદ્રો આપનુ પેટ, અને વાયુ આપના પ્રાણ તથા બળ કલ્પાયલા છે. વૃક્ષો તથા ઔષધિયો આપના રૂંવાટાં છે. મેઘ આપના કેશ છે, પર્વતો આપનાં હાડકાં તથા નખો છે, અને રાત્રિ તથા દિવસ આપનું મટકું છે. હે નાશ રહિત દેવ ! ઘણા જીવોથી વ્યાપ્ત થયેલા આ લોકપાલ સહિત લોકો મનની વૃત્તિથી જાણવામાં આવતા આપના સ્વરૂપને વિષે કલ્પાયલા છે, અને પાણીમાં રહેલા સૂક્ષ્મ જીવ જંતુઓ અને ઉંબરાના ફળમાં રહેલાં ઝીણા મચ્છરો જેમ ફર્યા કરે છે; તેમજ આપના સ્વરૂપમાં પણ એક બીજાની વાતને ન જાણતાં બ્રહ્માંડો ફર્યા કરે છે. હે ભગવાન્ ! આ જીવ

લોક તમારી માયાવડે મોહિત થયો છે, તેથી 'હું અને આ મારૂં', એવો મિથ્યા આગ્રહ કરીને કર્મના માર્ગમાં ભટકયા કરે છે. હે વ્યાપક ભગવાન્! હું મૂર્ખ, આ દેહ, પુત્ર, ઘર, સ્ત્રી, ધન અને સ્વજન વગેરે, સ્વપ્ન સરખા મિથ્યા પદાર્થોને સાચા માનીને સંસારમાં ભટકયા કરૂં છું. અનિત્ય એવાં કર્મના ફળને નિત્ય માનનાર, અનાત્મા દેહને આત્મા માનનાર, દુઃખ રૂપ ઘરબાર વગેરેને સુખરૂપ માનનાર, સુખ–દુઃખમાંજ રમનાર અને અજ્ઞાનથી ભરેલો હું પ્રેમનાં ધામરૂપ અને આત્મારૂપ આપને જાણતો નથી. મૂર્ખ મનુષ્ય જેમ ખડ વગેરેથી ઢંકાયલા ખરા પાણીનો ત્યાગ કરીને ઝાંઝવાનાં પાણી તરફ દોડે છે, તેમજ હું પણ આપને છોડીને દેહાદિક મિથ્યા વસ્તુ તરફ દોડું છું. કામ તથા કર્મથી પરાજય પામેલાં મારાં મનને બળવાન ઇન્દ્રિયો વિષયો તરફ ઘસડી જાય છે, તે મનને કૃપણ બુદ્ધિવાળો હું રોકી શકતો નથી, તે હું, હે ઇશ્વર! દુરાત્માઓને દુર્લભ એવા તમારા ચરણમાં શરણે આવ્યો છું અને તે પણ તમારો અનુગ્રહ છે, એમ હું માનું છું. હે કમળનાભ! પુરૂષનો જ્યારે સંસારમાંથી છુટકો થવાનો હોય ત્યારે સત્પુરૂષોની સેવાથી તમારી ભકિત કરવાની મતિ થાય. કેવળ વિજ્ઞાન મૂર્તિ, સર્વજ્ઞાનના કારણરૂપ, પુરૂષને સુખદુઃખાદિક આપનારા, કાળ, કર્મ તથા સ્વભાવાદિકના નિયંતા અને અનંત શકિતવાળા

આપ પરબ્રહ્મને નમસ્કાર કરૂં છું. સર્વ પ્રાણીઓના નિવાસ-સ્થાન આપ વાસુદેવને નમસ્કાર કરૂં છું. હે ઇન્દ્રિયોના અધિ-પતિ ! તમને નમસ્કાર કરૂં છું. હે પ્રભો ! મને શરણા-ગતને પાળો.

પ્રચેતાઓએ કરેલી ભગવાનની સ્તુતિ.

પ્રચેતાઓ સ્તુતિ કરેછે--કલેશનો નાશ કરનારા, મન, વચનના વેગ કરતાં પણ અધિક વેગવાળા, સર્વ ઇંદ્રિયોથી પણ જાણવામાં ન આવે તેવા અને વેદે જેમના ઉદાર ગુણો તથા નામો નિરૂપણ કર્યાં છે એવા આપને નમસ્કાર કરીયે છીએ. તમે સ્વસ્વરૂપમાં રહેવાથી શુદ્ધ અને શાંત છો તથા મનને લીધે જેમને વિષે મિથ્યા જગત્‌ની સ્ફુરણા થાય છે એવા આપને નમસ્કાર કરીએ છીએ. તમે જગતની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ તથા પ્રલય કરવા માટે માયાના ગુણોવડે બ્રહ્માદિક અવતારોને ધારણ કરો છો, તે તમને નમસ્કાર કરીએ છીએ.

તમે શુદ્ધ સત્વગુણી છો, સ્વસ્વરૂપના જ્ઞાનથી અજ્ઞાનનો નાશ કરનારા છો, વાસુદેવ એવા શ્રીકૃષ્ણરૂપ છો તથા સર્વ સાત્વત્ કુળના અથવા તો ભકતજનના પ્રભુ છો, તમને નમ-

સ્કાર કરીએ છીએ. નાભિને વિષે બ્રહ્માંડરૂપી કમળને ધારણ કરનારા, કંઠમાં કમળની માળાને ધારણ કરનારા, કમળના સરખા ચરણવાળા આપને નમસ્કાર કરીએ છીએ. સર્વ પ્રાણીઓના નિવાસરૂપ અને સર્વના સાક્ષીરૂપ આપને નમસ્કાર કરીયે છીએ. હે અમંગળનો નાશ કરનારા ભગવાન ! દીન ઉપર પ્રેમ રાખનારા મહાપુરૂષોએ સમય ઉપર દીન જનોને પોતાના ગણીને તેઓને સંભારવા, આટલુંજ મહા પુરૂષોનું કર્તવ્ય છે; કારણ કે મહાપુરૂષો દીનજનોને સંભારે છે તેથીજ પ્રાણીઓને શાંતિ થાયછે. હે જગત્પતિ ! અમને તો જે વરની ઈચ્છા છે તે એ કે મોક્ષનો માર્ગ દેખાડનારા આપ ભગવાન અમારા ઉપર પ્રસન્ન થયા, તેમજ સદા સર્વદા પ્રસન્ન રહો. તો પણ હે નાથ ! કારણના પણ કારણરૂપ આપની પાસેથી એક વર અમે માંગીએ છીએ. આપની વિભૂતિયોનો છેડો નથી અને એટલા માટેજ આપ અનંતના નામથી જગતમાં ગવાઓ છો. પુરૂષ પારિજાતકનું વૃક્ષ મળ્યા પછી જેમ બીજા વૃક્ષનું સેવન કરતો નથી, તેમજ અમે પણ આપનાં સાક્ષાત્ ચરણારવિંદને પ્રાપ્ત કરીને હવે કઈ વસ્તુ માંગીએ ? છતાં પણ અમે તમારી પાસેથી માંગી લઇએ છીએ કે, અમે આ સંસારમાં તમારી માયાથી ઘેરાઇને જ્યાં સુધી અમારાં કર્મોવડે ભટકીએ ત્યાં સુધી જન્મે જન્મે અમને તમારા ભકતજનોનો પ્રસંગ થાઓ.

અમે આપના ભકત જનના એક ક્ષણભર થયેલા સંગને પણ સ્વર્ગની કે મોક્ષની સમાન ગણતા નથી ત્યારે મનુષ્યોનાં રાજ્યાદિક સુખોની તો વાતજ શી કરવી ? જે સત્સંગના પ્રસંગમાં તૃષ્ણાને ટાળનારી પવિત્ર હરિકથાઓ થાય, પ્રાણીઓની ઉપર પ્રીતિ બંધાય, તેમજ જ્યાં આગળ જરા પણ ખેદ થાય નહિ; વળી જયાં સંસારસંગનો ત્યાગ કરનારા જે ભકતજનો વારંવાર ઉત્તમ કથાઓમાં સંન્યાસીની ગતિરૂપ સાક્ષાત્ ભગવાન નારાયણની સ્તુતિ કરે છે, આવા તમારા ભકતો તીર્થોને પણ પવિત્ર કરવાની ઇચ્છાથી પગ પાળા ફર્યા કરેછે, તેઓનો સત્સંગ, સંસારથી ડરેલા પુરૂષને કેમ ન ગમે ? અવશ્ય ગમે જ. મનુ, બ્રહ્મા, ભગવાન શંકર તથા તપ અને જ્ઞાનથી શુદ્ધ અંતઃકરણવાળા બીજા મહાત્માઓ જેઓ તમારા મહિમાના પારને જાણતા નથી, તેઓ પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે તમારી સ્તુતિ કરે છે, એટલા માટે અમે અજ્ઞાનીઓ પણ તમારી સ્તુતિ કરીએ છીએ. સર્વમાં અંતર્યામીરૂપે સમાન રહેનારા, શુદ્ધ સ્વરૂપવાળા, પરમ પુરૂષ, વાસુદેવ તથા સત્વગુણમય એવા આપ ભગવાનને અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ.

શ્રી નારાયણ કવચ.

ૐ ગરૂડની પીઠ ઉપર ચરણ કમળને ધારણ કરનારા, આઠ સિદ્ધિયોવાળા, આઠ બાહુવાળા અને તે આઠ બાહુઓ વિષે, શંખ, ચક્ર, ઢાલ, તલવાર, ગદા, બાણ, ધનુષ, તથા પાષને ધારણ કરનારા શ્રી હરિ મારી સર્વ પ્રકારે રક્ષા કરો. જળમાં મત્સ્યાવતાર ધારી ભગવાન જળજંતુરૂપ વરૂણની પાશથી મારી રક્ષા કરો. માયાવડે બટુક બનેલા વામનજી સ્થળમાં મારી રક્ષા કરો. અસુરના અધિપતિઓના શત્રુ ભગવાન નૃસિંહ સંકટ હારક રણવગડાઓમાં તથા સંગ્રામ વિગેરેમાં મારી રક્ષા કરો. પોતાની ડાઢવડે પાતાળમાંથી પૃથ્વીનો ઉદ્ધાર કરનારા ભગવાન યજ્ઞમૂર્તિ વરાહજી માર્ગમાં મારી રક્ષા કરો. પરશુરામ પર્વતોના શિખરો ઉપર મારી રક્ષા કરો, અને ભરતના વડાભાઈ રામ તથા લક્ષ્મણ પ્રવાસમાં મારી રક્ષા કરો. અભિચાર વિગેરે સર્વ ઉગ્ર ધર્મથી તથા પ્રમાદથી નારાયણ ભગવાન મારી રક્ષા કરો. નર ભગવાન ગર્વથી મારી રક્ષા કરો. યોગના સ્વામી દત્તાત્રેય યોગના વિનાશથી મારી રક્ષા કરો. ગુણના સ્વામી કપિલદેવ કર્મનાં બંધનથી મારી રક્ષા કરો. સનત્કુમાર કામદેવથી મારી રક્ષા કરો. હયગ્રીવ ભગવાન રસ્તામાં જતા દેવતાઓને પ્રણામ ન કરવારૂપી અપરાધ થાય તે અપરાધમાંથી

મારી રક્ષા કરો. દેવર્ષિયોમાં વડા મુનિ નારદ ભગવાનની પૂજામાં જે કંઇ વિઘ્ન નડે તેમાંથી મારી રક્ષા કરો, અને કચ્છપાવતારી શ્રીહરિ સર્વ પ્રકારના નરકમાંથી મારી રક્ષા કરો. ભગવાન ધન્વંતરિ કુપથ્યમાંથી મારી રક્ષા કરો જીતેંદ્રિય ભગવાન ઋષભદેવ કામક્રોધાદિકના ભયમાંથી મારી રક્ષા કરો. યજ્ઞાવતારી ભગવાન લોકાપવાદથી મારી રક્ષા કરો. બળભદ્ર મનુષ્ય તરફથી થનારા ઉપદ્રવોમાંથી મારી રક્ષા કરો. અને શેષનાગ ક્રોધવશ નામના સર્પગણોથી મારી રક્ષા કરો. ભગવાન વેદવ્યાસ અજ્ઞાનથી મારી રક્ષા કરો. ભગવાન બુદ્ધ પ્રમાદવાળાં પાખંડીઓનાં ટોળાંથી મારી રક્ષા કરો. ધર્મની રક્ષા કરવા માટે અવતાર લેનારા ભગવાન કલ્કિ કાળના મળરૂપ કલિયુગથી મારી રક્ષા કરો. કેશવ ભગવાન પ્રભાતમાં ગદાવડે મારી રક્ષા કરો. બંસી ધારણ કરનારા ભગવાન ગોવિંદ સંધ્યાકાળમાં મારી રક્ષા કરો. સાંગને ધારણ કરનારા ભગવાન નારાયણ પૂર્વાહ્ણ કાળમાં મારી રક્ષા કરો. ચક્રધારી ભગવાન વિષ્ણુ મધ્યાહ્ન કાળમાં મારી રક્ષા કરો. ઉગ્ર ધનુષ્યધારી મધુ દૈત્યને મારનારા ભગવાન અપરાહ્ણ કાળમાં મારી રક્ષા કરો. બ્રહ્મા વિષ્ણુ તથા રૂદ્ર એ ત્રણ મૂર્તિવાળા ભગવાન માધવ સાયંકાળમાં મારી રક્ષા કરો. ઇંદ્રિયોના સ્વામી ભગવાન પ્રદોષ કાળમાં મારી રક્ષા કરો. પદ્મનાભ ભગવાન એકલાજ અર્ધરાત્રિ સુધી મારી

રક્ષા કરો. શ્રીવત્સનું જેને ચિહ્ન છે એવા ભગવાન પાછલી રાત્રે મારી રક્ષા કરો. તરવારધારી ભગવાન જનાર્દન મળસ્કામાં મારી રક્ષા કરો. દામોદર ભગવાન પ્રભાતમાં મારી રક્ષા કરો. કાળમૂર્તિ ભગવાન વિશ્વેશ્વર સર્વ સંધીઓમાં મારી રક્ષા કરો.

અમને ગ્રહોથી, કેતુઓથી, મનુષ્યોથી, સર્પોથી, ડાઢવાળાં પશુઓથી તથા પાપોથી જે ભય થાયછે, તે સર્વે તથા જેઓ અમારા સુખમાં વિઘ્ન કરનારા છે તે સર્વે ભગવાનના નામરૂપી અસ્ત્રના કીર્તનથી તુરતજ ક્ષય પામો. બૃહદ્રથંતર વિગેરે સામનાં સ્તોત્રોથી સ્તુતિ કરાતા વેદમય સમર્થ એવા ગરૂડ ભગવાન સર્વ સંકટોમાંથી મારી રક્ષા કરો. શ્રીહરિનાં નામ, રૂપ તથા નાના પ્રકારનાં આયુધો, સર્વ આપત્તિયોમાંથી અમારી રક્ષા કરો. ભગવાનના મુખ્ય પાર્ષદો અમાની બુદ્ધિ, ઇંદ્રિય, મન તથા પ્રાણની રક્ષા કરો. આ સાકાર નિરાકાર જે કંઇ જગત્ છે, તે સર્વ ખરેખર ભગવાનનુંજ સ્વરૂપ છે, આ સત્ય વાર્તાથી અમારા સર્વ ઉપદ્રવો નાશ પામો. ભગવાન્ પોતે અભેદ દૃષ્ટિવાળા મનુષ્યોને ભેદ રહિત જોવામાં આવેછે, તો પણ તે પોતાની માયાવડે આભૂષણો, આયુધો, તથા ચિહ્ન નામની શકિતયોને ધારણ કરેછે, તે સત્ય વાર્તા છે, તે સત્ય પ્રમાણ વડેજ સર્વજ્ઞ તથા સર્વ વ્યાપક ભગવાન શ્રીહરિ સર્વ પ્રકારનાં રૂપ વડે સર્વત્ર ઠેકાણે સર્વદા અમારી રક્ષા કરો. નૃ-

સિંહના નામની ગર્જનાથી લોકોના ભયનો નાશ કરનારા તથા પોતાના પ્રભાવથી દિગ્ગજ, ઝેર, શસ્ત્ર, પાણી, વાયુ, અગ્નિ વિગેરેના પ્રભાવને ગળી જનારા ભગવાન પ્રહ્‌લાદ દિશાઓમાં, ખુણાઓમાં, ઉંચે, નીચે, અંદર, બહાર તથા ચોતરફ મારી રક્ષા કરો.

અચ્યુતં કેશવં રામનારાયણમ્
કૃષ્ણદામોદરં વાસુદેવં હરિમ્,
શ્રીધરં માધવં ગોપિકાવલ્લભમ્
શ્રી જાનકીનાયકં રામચંદ્રં ભજે.

નારાયણ નારાયણ નારાયણ.

શ્રીમદ્‌ભાગવતમાં કહેલી

ભગવાનની ભકિત

તથા

સ્તુતિ.

કીંમત દશ આના.

ભક્તિમાર્ગનાં લોકપ્રિય પુસ્તકો.

સ્વર્ગનું વિમાન (ત્રીજી આવૃત્તિ)	કિ૦ રૂ. ૧
સ્વર્ગની કુંચી (બીજી આવૃત્તિ)	કિ૦ રૂ. ૧
સ્વર્ગનો ખજાનો	કિ૦ રૂ. ૧

ચાલુ જમાનાને અનુસરતાં દેશસેવાનાં પુસ્તકો.

સંસારમાં સ્વર્ગ (બીજી આવૃત્તિ)	કિ૦રૂ. ૧॥
સ્રીઓનું સ્વર્ગ	કિ૦રૂ. ૧॥
સાચું સ્વર્ગ	કિ૦રૂ. ૧॥
સ્વર્ગની જીંદગી (છપાય છે)	કિ૦રૂ. ૧॥
સ્વર્ગની સીડી (છપાય છે)	કિ૦ રૂ. ૧॥
પ્રેમ પ્રેમ ને પ્રેમ	કિ૦રૂ. ૧।

વૈદ અમૃતલાલ સુંદરજી પઢીયાર.

ચોરવાડકર.

પીકેટ રોડ—કાલકાદેવી.—મુંબઇ.

મુંબઇ તા૦ ૯ મી જાનેવારી ૧૯૮૯.

ભુલેશ્વર પ્રીંટીંગ પ્રેસ—મુંબઇ.